

1. ΘΕΜΑ

Η πρόθεση κατά

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος, δεν πρέπει να μιλάς.

Θα τα πούμε πάλι κατά την άνοιξη.

Κατά τον υπουργό, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα.

Δεν έγινε καμία επίθεση κατά της χώρας.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Κάποιες εκφράσεις συνηθίζονται από πολύ πρώιμα επίπεδα – οι περισσότερες όμως αποτελούν τμήμα του λόγιου λεξιλογίου και αντίστοιχα παρουσιάζονται σε πιο προχωρημένα επίπεδα (π.χ. από Γ ΚΕΓ, 2 ΕΚΠΑ).

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Ονοματική κλίση

Απλή σύνταξη της πρότασης και επιρρηματικοί προσδιορισμοί

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Αδυναμία αναγνώρισης της επιρρηματικής σχέσης που εκφράζει η προθετική φράση.

(β) Αδυναμία παραγωγής του σωστού τύπου στα κατάλληλα συμφραζόμενα.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η πρόθεση κατά συνοδεύει ονοματικές φράσεις σε αιτιατική ή σε γενική και συνήθως εκφράζει μια από τις ακόλουθες επιρρηματικές σχέσεις:

6.1 κατά + αιτιατική:

- αναφορά στο εσωτερικό μιας χρονικής περιόδου:

Η βουλή θα παραμείνει κλειστή κατά το μήνα Αύγουστο.

Κατά την ανάκριση ο κατηγορούμενος ομολόγησε το έγκλημά του.

Κατά τον 20ό αιώνα, η πυρηνική τεχνολογία εξελίχτηκε σε μεγάλο βαθμό.

Τραυματίστηκε κατά την προπόνηση.

Σε όλα τα παραδείγματα παραπάνω, το κατά μπορεί να αντικατασταθεί από άλλη πρόθεση ή απλή αιτιατική του χρόνου (βλ. σχετικά δελτία): *το μήνα Αύγουστο, Στην ανάκριση, Στον εικοστό αιώνα, Τον εικοστό αιώνα, στην προπόνηση.*

- αναφορά σε χρονική περίοδο ή στιγμή ή και σε περιοχή ή σημείο στο χώρο **κατά προσέγγιση:**

Τον είχα δει κάποια στιγμή κατά το Πάσχα.

Έλα κατά το τέλος του άλλου μήνα.

Θα τα πούμε κατά το βραδάκι.

Είχαμε πει να βρεθούμε κατά τις εφτά.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, το κατά είναι δυνατό να αντικατασταθεί από το γύρω σε: *γύρω στο Πάσχα, γύρω στο τέλος του μήνα, γύρω στο βραδάκι, γύρω στις εφτά.*

*Μένει κατά το αεροδρόμιο.
Πήγαμε σε μια ταβέρνα κατά το λιμάνι.*

Σε αυτές τις περιπτώσεις, το *κατά* είναι δυνατό να αντικαταθίσταται από τα *κοντά σε, προς, γύρω σε, γύρω από*.

- την έννοια του «σύμφωνα με»:

*Κατά τα λεγόμενα του δημοσιογράφου, έγινε κάποια παράβαση.
Ψήφισα κατά συνείδηση.
Κατά τον εισαγγελέα, δεν αποδείχτηκε η ενοχή τους.
Κατά την άποψή μου, οι άνθρωποι αυτοί είναι ένοχοι.*

Σε αυτές τις περιπτώσεις, το *κατά* είναι δυνατό να αντικατασταθεί από το «σύμφωνα με».

- τρόπο (μόνο με το ουσιαστικό *τρόπο*):

*κατά κάποιον τρόπο
κατά περίεργο τρόπο*

- μέτρο ή διαφορά (συννοδεύοντας σχετικά ρήματα ή ουσιαστικά):

*Είχαμε αύξηση του πληθωρισμού κατά 5%.
Προηγήθηκε κατά ένα τέταρτο της ώρας.
Το ποσοστό του κόμματος μειώθηκε κατά 2,5%.
Ο προϋπολογισμός παρουσιάζει μείωση των εσόδων κατά έξι ποσοστιαίες μονάδες.*

- κατανομή:

*Να παραταχτείτε κατά τριάδες.
Ψηφίσαμε κατά περιφέρεια.*

6.2 *κατά* + γενική:

- με την έννοια του «εναντίον»:

*Δε μιλά ποτέ κατά των συγγενών του.
Ο πρόεδρος ψήφισε κατά της πρότασης.
Οι βουλευτές της αντιπολίτευσης εξαπέλυσαν επίθεση κατά πάντων.
Ασκήθηκε δίωξη κατά παντός υπευθύνου.*

Σε αυτές τις περιπτώσεις, το *κατά* είναι δυνατό να αντικατασταθεί από το «εναντίον (+ γεν)».

Υπάρχουν αρκετές στερεότυπες προτάσεις παραδομένες από την καθαρεύουσα:

*κατά βάθος
κατ' εξακολούθηση
κατά λάθος
κατά τύχη(ν)
κατά συνέπεια(ν)*

*κατά μήκος (+γενική)
κατά τα άλλα
κατά κοινή ομολογία*

Τέτοιες εκφράσεις μπορεί να παρουσιάζουν αφομοίωση του *κατ'* σε *καθ'* (αν ακολουθεί λέξη που έπαιρνε δασεία):

*καθ' όλη τη διάρκεια
καθ' ολοκληρίαν
καθ' έξιν
καθ' οιονδήποτε τρόπο
τα καθ' ημάς*

Οι πιο συχνόχρηστες από αυτές μπορεί πλέον να γράφονται και ως μία λέξη:

(β) *καταρχήν < κατ' αρχήν
κατεξοχήν < κατ' εξοχήν
κατευθείαν < κατ' ευθείαν*

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι παραγωγικές χρήσεις του *κατά* είναι αρκετά εύκολο να γίνουν κατανοητές – και να τονιστεί η διάκριση αιτιατικής και γενικής, ήδη από τα πρώτα επίπεδα.

Οι στερεότυπες εκφράσεις θα πρέπει να παρουσιαστούν ως ολότητες, και σε πιο προχωρημένα επίπεδα μπορούν να αναλυθούν – και ενδεχομένως να χρειαστεί να γίνει αναφορά και στη μετατροπή του <τ> σε <θ>.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

Άλλες προθέσεις (ΓΓ14, ΓΓ15, ΓΓ16, ΓΓ17, ΓΓ18)

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 420, 642.